

میرسید علی همدانی، شخصیتی جامع الاطراف

(دیدگاه های هنری، سیاسی، اجتماعی، اخلاقی، عرفانی و مذهبی میر سید علی همدانی)

الیاس صفاران^{۱*}، سلیمه جعفری^۲

۱- دانشیار گروه هنر دانشگاه پیام نور

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد پژوهش هنردانشگاه پیام نور

Email:saffaran@pnu.ac.ir

چکیده

میر سید علی همدانی از عارفان و صوفیان قرن هشتم هجری است که در همدان به دنیا آمد و پرورش یافت، در دوران ابتدایی زندگی از آموزش وسیعی بهره مند گردید و تحت تعلیم اساتید بزرگی قرار گرفت. برای کسب علم و دانش به مسافرت های فراوان پرداخت. محیط زندگی و آموزشی و مسافرت های وی در سرزمین های مختلف، ایشان را به وادی تصوف و عرفان کشاند. سید در میان عرفا و صوفیان از جهات مختلف ممتاز است و دارای مقام والایی است. به معنای واقعی کلمه جوینده و راهنمای حسنه الدنیا و الاخره بوده است. دوران زندگی ایشان را می توان به سه دوره؛ تعلیم و تربیت- سیاحت و جهانگردی- ارشاد و تبلیغ تقسیم نمود. از تمامی امکانات مادی و معنوی خویش در راه ارشاد و تبلیغ دین اسلام استفاده نمود و خود نمونه کامل یک مسلمان واقعی و الگوی عینی یک پیشوای دین بود. سید از طریق نفوذ و ارتباط با حاکمان و دعوت آنها به عدل و انصاف و رعایت موازین انسانی، تشکیل مجالس وعظ و خطابه، تدریس معارف اسلامی و تربیت شاگردان و مبلغان، ایجاد سازمان های منظم و وسیع برای تبلیغ، انجام مناظرات، ساخت مسجد، خانقاه و کتابخانه، تألیف و تصنیف دهها کتاب و رساله و آموزش زبان و هنر فارسی خدمات فراوانی به ترویج فرهنگ اسلامی و ایرانی به سرزمین های مختلف، بخصوص نواحی شرق آسیا مانند شبه قاره و کشمیر نمودند. میر سید علی همدانی شخصیتی جامع الاطراف است که این جامعیت را می توان از مطالعه تاریخ زندگی و بررسی آثارش نتیجه گرفت. هدف اصلی این پژوهش هم بررسی دیدگاه های مختلف و متنوع شخصیت میر سید علی همدانی است. ما در این مقاله سعی نموده ایم دیدگاه های سید را از سه جنبه؛ ۱) عرفانی، مذهبی ۲) سیاسی، اخلاقی و ۳) اجتماعی، فرهنگی و هنری مورد بررسی و مطالعه قرار دهیم.

واژگان کلیدی: میر سید علی همدانی، دیدگاه های همدانی، عرفان، سیاست، هنر.

۱- مقدمه

بدون شک برای بررسی شخصیت افراد از ابعاد مختلف بدون دسترسی به خود آن ها، یا باید به بررسی آثار خود آن ها پرداخت یا این که ببینیم بزرگان و صاحب نظران علی الخصوص شاگردان و نزدیکان ایشان درباره شخصیت آن ها چه گفته اند و چه تحقیقاتی در مورد آن ها صورت گرفته است. میر سید علی همدانی نیز از این گونه اشخاص است. هر چند که آثار و رساله های علمی نسبتاً فراوان همدانی غالباً به صورت نسخه های خطی و بدور از دسترس پژوهشگران قرار دارد. پس از گذشت حدود ۷ قرن از زندگی ایشان، مطالعه در مورد ابعاد شخصیتی وی که در کشور و زادگاه خود نیز غریب است! نیاز به تحقیق و مطالعه فراوان دارد. اگر چه سخن در مورد شخصیت های بزرگ مانند میر سید علی همدانی با وجود این محدودیت ها به مثابه « آب دریا به کفچه پیمودن » است، اما می توان دلخوش بود که « آب دریا را اگر نتوان کشید / هم به قدر تشنگی باید چشید ». درباره میر سید علی همدانی کتاب ها و مقالات زیادی نوشته شده است ولی ما بیشتر به مطالعه دیدگاه های مختلف وی